

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

23 noiembrie 2023*

„Trimitere preliminară – Directiva 2011/95/UE – Standarde referitoare la condițiile de acordare a statutului de refugiat sau a statutului conferit prin protecție subsidiară – Tată al unor copii minori refugiați născuți în Belgia – Tată care nu este «membru de familie» în sensul articolului 2 litera (j) din această directivă – Cerere de acordare a protecției internaționale cu titlu derivat prezentată de respectivul tată – Respingere – Lipsa unei obligații a statelor membre de a recunoaște persoanei interesate dreptul de a beneficia de această protecție dacă ea nu îndeplinește în mod individual condițiile de acordare – Articolul 23 alineatul (2) din directiva menționată – Inaplicabilitate”

În cauza C-374/22,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Conseil d'État (Consiliul de Stat, Belgia), prin decizia din 18 mai 2022, primită de Curte la 8 iunie 2022, în procedura

XXX

împotriva

Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din doamna A. Prechal, președintă de cameră, domnii F. Biltgen, N. Wahl și J. Passer (raportor) și doamna M. L. Arastey Sahún, judecători,

avocat general: domnul G. Pitruzzella,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru XXX, de S. Janssens, avocate;
- pentru guvernul belgian, de M. Jacobs, C. Pochet și M. Van Regemorter, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: franceza.

– pentru Comisia Europeană, de A. Azéma și J. Hottiaux, în calitate de agenți,
după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 20 aprilie 2023,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 2 litera (j) și a articolului 23 din Directiva 2011/95/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind standardele referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de protecție internațională, la un statut uniform pentru refugiați sau pentru persoanele eligibile pentru obținerea de protecție subsidiară și la conținutul protecției acordate (JO 2011, L 337, p. 9).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între XXX, un resortisant guineean, cu reședința în Belgia, pe de o parte, și Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides (Comisarul General pentru Refugiați și Apatrizi, Belgia), pe de altă parte, în legătură cu decizia acestuia din urmă de a respinge cererea de protecție internațională depusă de XXX în acest stat membru.

Cadrul juridic

- 3 Considerentele (18), (19) și (38) ale Directivei 2011/95 au următorul cuprins:
„(18) Atunci când pun în aplicare prezenta directivă, statele membre ar trebui să țină seama, în primul rând, de «interesul superior al copilului», în concordanță cu Convenția din 1989 a Organizației Națiunilor Unite privind drepturile copilului [adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989 (*Recueil des traités des Nations unies*, vol. 1577, p. 3), și intrată în vigoare la 2 septembrie 1990]. Atunci când evaluează interesul superior al copilului, statele membre ar trebui să țină seama în mod corespunzător de principiul unității familiei, de bunăstarea și dezvoltarea socială a minorului, de considerații privind siguranța și securitatea și de opiniile minorului, în conformitate cu vârsta și maturitatea sa.
(19) Este necesar să se extindă noțiunea de membri de familie, luându-se în considerare diferitele situații specifice de dependență și atenția specială care trebuie acordată interesului superior al copilului.
[...]
(38) Atunci când iau hotărâri cu privire la dreptul la beneficiile incluse în prezenta directivă, statele membre ar trebui să țină seama în mod corespunzător de interesul superior al copilului, precum și de împrejurările specifice ale dependenței de persoana care beneficiază de protecție internațională a rudelor apropiate, deja prezente în statul membru respectiv și care nu sunt membri de familie ai persoanei respective. În situații excepționale, în cazul în care ruda apropiată a persoanei care beneficiază de protecție internațională este un minor căsătorit, însă care nu este însoțit de soț/soție, interesul superior al minorului poate fi perceput ca acesta să rămână cu familia sa inițială.”

4 Articolul 2 din această directivă, intitulat „Definiții”, prevede:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

[...]

(j) «membri de familie» înseamnă, în măsura în care familia exista deja în țara de origine, următorii membri ai familiei beneficiarului de protecție internațională care sunt prezenți în același stat membru ca urmare a cererii de protecție internațională:

- soțul/soția beneficiarului de protecție internațională sau partenerul/partenera său/să necăsătorit(ă) cu care se află într-o relație stabilă, în cazul în care legislația sau practica în vigoare în statul membru în cauză tratează cuplurile necăsătorite în mod similar celor căsătorite în temeiul dreptului său privind resortisanții din țările terțe;
- copiii [minori ai] cuplurilor menționate la prima liniuță sau ai beneficiarului de protecție internațională, cu condiția să nu fie căsătoriți, fără a se ține seama de faptul că sunt legitimi, născuți în afara căsătoriei sau adoptați în conformitate cu prevederile legislației interne;
- tatăl, mama sau un alt adult responsabil pentru beneficiarul de protecție internațională, fie prin lege, fie prin practica statului membru în cauză, în cazul în care beneficiarul respectiv este minor și necăsătorit”.

5 Articolul 3 din directiva menționată, intitulat „Standarde mai favorabile”, prevede:

„Statele membre pot adopta sau menține standarde mai favorabile pentru a decide care sunt persoanele care îndeplinesc condițiile de acordare a statutului de refugiat sau care sunt persoanele eligibile pentru obținerea de protecție subsidiară, precum și pentru a stabili conținutul protecției internaționale, în măsura în care respectivele standarde sunt compatibile cu prezenta directivă.”

6 Articolul 23 din aceeași directivă, intitulat „Menținerea unității familiei”, prevede:

„(1) Statele membre se asigură că unitatea familiei poate fi menținută.

(2) Statele membre se asigură că membrii de familie ai beneficiarului de protecție internațională care, în mod individual, nu îndeplinesc condițiile necesare pentru a obține această protecție, pot pretinde beneficiile prevăzute la articolele 24-35, în conformitate cu procedurile de drept intern și în măsura în care aceasta este compatibilă cu statutul juridic personal al membrului de familie.

(3) Alineatele (1) și (2) nu sunt aplicabile atunci când membrul de familie este sau urmează să fie exclus de la protecție internațională în temeiul capitolelor III și V.

(4) Fără a aduce atingere alineatelor (1) și (2), statele membre pot refuza, limita sau retrage beneficiile prevăzute de respectivele alineate din motive de siguranță națională sau de ordine publică.

(5) Statele membre pot decide că prezentul articol se aplică și altor rude apropiate care trăiau în cadrul familiei la data plecării din țara de origine și care se aflau, integral sau parțial, în întreținerea beneficiarului de protecție internațională.”

- 7 Avantajele enumerate la articolele 24-35 din Directiva 2011/95 privesc dreptul de ședere, documentele de călătorie, accesul la locuri de muncă, accesul la educație și la procedurile de recunoaștere a calificărilor, protecția socială, îngrijirea sănătății, minorii neînsoțiți, accesul la locuință, libertatea de circulație în interiorul statului membru, accesul la facilitățile de integrare și, în sfârșit, repatrierea.

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 8 XXX, cetățean guineean, a ajuns în Belgia în anul 2007. Acesta a introdus o primă cerere de protecție internațională, care a fost respinsă, iar ulterior a formulat alte două cereri, în anii 2010 și 2011, pe care autoritatea belgiană competentă a refuzat să le ia în considerare.
- 9 La 29 ianuarie 2019, el a depus o a patra cerere de protecție internațională. În susținerea acestei cereri, a arătat că este tatăl a doi copii născuți în Belgia în anii 2016 și 2018 și căroră li s-a recunoscut statutul de refugiați, la fel ca mamei lor.
- 10 Întrucât această a patra cerere a fost respinsă ca inadmisibilă, XXX a introdus o acțiune la Conseil du contentieux des étrangers (Consiliul Contenciosului privind Străinii, Belgia), care a respins-o printr-o decizie din 17 aprilie 2020.
- 11 Instanța de trimitere, sesizată cu recurs împotriva acestei decizii, ridică problema aplicabilității, invocată de XXX, a articolului 23 din Directiva 2011/95 la situația acestuia din urmă, dat fiind că din articolul 2 litera (j) din această directivă reiese că membrii de familie ai beneficiarului de protecție internațională care sunt vizați de directiva menționată sunt vizați „în măsura în care familia exista deja în țara de origine” și că rezultă din explicațiile furnizate de XXX că familia sa nu exista în țara de origine, ci s-a întemeiat în Belgia. Acesta este obiectul primei și al celei de a doua întrebări preliminare.
- 12 În eventualitatea în care articolul 23 din Directiva 2011/95 este aplicabil, instanța de trimitere constată că reclamantul din litigiul principal susține că articolul 23 din Directiva 2011/95, întrucât nu a fost transpus în mod valabil în dreptul belgian, ar avea un efect direct ce implică obligația Regatului Belgiei de a-i acorda protecție internațională. Deși are îndoieli cu privire la temeinicia acestei cereri, din moment ce respectivul articol 23 nu menționează decât atribuirea avantajelor prevăzute la articolele 24-35 din directiva amintită, iar această atribuire ar fi maximul ce poate decurge dintr-un eventual efect direct al articolului 23, instanța de trimitere consideră că, întrucât este chemată în speță să se pronunțe în ultimă instanță, este obligată să adreseze Curții întrebări în această privință. Aceste considerații determină instanța de trimitere să adreseze a treia și a patra întrebare preliminară. Instanța respectivă arată, pe de altă parte, că i se pare oportun să adreseze Curții o a cincea întrebare, ai cărei termeni i-au fost sugerați de reclamantul din litigiul principal.
- 13 Deși are îndoieli și în acest caz cu privire la temeinicia argumentului reclamantului din litigiul principal, potrivit căruia interesul superior al copilului și respectarea vieții de familie presupun ca, în temeiul articolului 23 din directiva amintită, protecția internațională să îi fie acordată tatălui copiilor recunoscuți ca refugiați în Belgia și care s-au născut acolo, chiar dacă tatăl nu îndeplinește condițiile necesare pentru a obține această protecție, din moment ce astfel de obiective ar părea să poată fi îndeplinite prin acordarea unui permis de ședere care să îi permită tatălui respectiv să locuiască în mod legal în Belgia, instanța de trimitere consideră de asemenea că este obligată să adreseze întrebări Curții în această privință, având în vedere că se pronunță în

ultimă instanță. În aceste condiții, instanța menționată a decis să adreseze Curții a șasea întrebare preliminară, al cărei mod de redactare i-a fost de asemenea sugerat de reclamantul din litigiul principal.

14 În aceste condiții, Conseil d'État (Consiliul de Stat, Belgia) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

- „1) Articolul 2 litera (j) și articolul 23 din [Directiva 2011/95] trebuie interpretate în sensul că se aplică în cazul tatălui a doi copii născuți în Belgia și recunoscuți ca refugiați în acest stat, în condițiile în care articolul 2 litera (j) menționat precizează că membrii de familie ai beneficiarului de protecție internațională care sunt vizați de [această directivă] sunt vizați «în măsura în care familia exista deja în țara de origine»?
- 2) Împrejurarea invocată de [reclamantul din cauza principală] în ședință, potrivit căreia copiii săi sunt într-o situație de dependență în raport cu el și că interesul superior al copiilor săi impune, potrivit reclamantului, să îi fie acordată protecția internațională, implică, din perspectiva considerentelor (18), (19) și (38) ale [Directivei 2011/95], ca noțiunea de «membri de familie» ai beneficiarului de protecție internațională, vizați de [această directivă], să fie extinsă la o familie care nu exista deja în țara de origine?
- 3) În cazul unui răspuns afirmativ la primele două întrebări preliminare, articolul 23 din [Directiva 2011/95], care nu a fost transpus în dreptul belgian astfel încât să se prevadă acordarea unui permis de ședere sau a protecției internaționale tatălui unor copii recunoscuți ca refugiați în Belgia și născuți în acest stat, poate avea efect direct?
- 4) În cazul unui răspuns afirmativ, articolul 23 din [Directiva 2011/95] conferă, în lipsa transunerii, tatălui unor copii recunoscuți ca refugiați în Belgia și născuți în acest stat dreptul de a solicita avantajele prevăzute la articolele 24-35 [din această directivă], printre care se numără un permis de ședere care să îi permită să trăiască în mod legal în Belgia împreună cu familia sa, sau dreptul de a obține protecție internațională chiar dacă tatăl respectiv nu îndeplinește în mod individual condițiile necesare pentru a obține protecție internațională?
- 5) Efectul util al articolului 23 din [Directiva 2011/95], interpretat în lumina articolelor 7, 18 și 24 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și a considerentelor (18), (19) și (38) ale [acestei directive], impune statului membru care nu și-a organizat dreptul național astfel încât membrii de familie [în sensul vizat la articolul 2 litera (j) din directiva menționată sau față de care există o situație individuală de dependență] ai beneficiarului unui astfel de statut să poată solicita anumite avantaje în cazul în care nu îndeplinesc în mod individual condițiile pentru acordarea aceluiași statut să recunoască respectivilor membri de familie un drept derivat la statutul de refugiat pentru a putea solicita avantajele menționate în scopul menținerii unității familiei?
- 6) Articolul 23 din [Directiva 2011/95], interpretat în lumina articolelor 7, 18 și 24 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și a considerentelor (18), (19) și (38) ale [acestei directive], impune statului membru care nu și-a organizat dreptul național astfel încât părinții unui refugiat recunoscut să poată beneficia de avantajele enumerate la articolele 24-35 din directivă să le acorde [acestor părinți] o protecție internațională derivată pentru a se considera primordial interesul superior al copilului și pentru a se asigura efectivitatea statutului de refugiat al acestuia din urmă?”

Cu privire la întrebările preliminare

- 15 După cum rezultă dintr-o jurisprudență constantă a Curții, procedura instituită la articolul 267 TFUE constituie un instrument de cooperare între Curte și instanțele naționale cu ajutorul căruia Curtea furnizează acestora din urmă elementele de interpretare a dreptului Uniunii care le sunt necesare pentru soluționarea litigiilor asupra cărora urmează să se pronunțe. Justificarea trimiterii preliminare nu este formularea unor opinii consultative cu privire la chestiuni generale sau ipotetice, ci nevoia inerentă soluționării efective a unui litigiu. Așa cum reiese din însuși modul de redactare a articolului 267 TFUE, decizia preliminară solicitată trebuie să fie „necesară” pentru a permite instanței de trimitere să „pronunțe o hotărâre” în cauza cu care este sesizată (Hotărârea din 26 martie 2020, Miasto Łowicz și Prokurator Generalny, C-558/18 și C-563/18, EU:C:2020:234, punctele 43-45, precum și jurisprudența citată).
- 16 Curtea a amintit astfel în mod repetat că atât din textul, cât și din economia articolului 267 TFUE rezultă că procedura preliminară presupune printre altele ca o cauză să fie efectiv pendinte în fața instanțelor naționale, acestea fiind chemate să adopte în cadrul său o decizie susceptibilă să ia în considerare hotărârea pronunțată cu titlu preliminar (Hotărârea din 26 martie 2020, Miasto Łowicz și Prokurator Generalny, C-558/18 și C-563/18, EU:C:2020:234, punctul 46, precum și jurisprudența citată).
- 17 Or, din cuprinsul deciziei de trimitere și al dosarului de care dispune Curtea reiese că, în cauza principală, instanța de trimitere este sesizată cu o acțiune referitoare la o decizie prin care reclamantului din litigiul principal i s-a refuzat beneficiul protecției internaționale pe care o solicitase. În schimb, nu reiese nicidecum din această decizie și din acest dosar că acest reclamant ar fi solicitat în mod concret unu sau mai multe dintre avantajele enumerate la articolele 24-35 din Directiva 2011/95 la care face trimitere articolul 23 alineatul (2) din această directivă, și nici că decizia în discuție în litigiul principal ar privi un refuz al unor asemenea avantaje.
- 18 Într-adevăr, mai degrabă decât să solicite în mod concret un anumit avantaj dintre cele astfel enumerate la articolele 24-35 din Directiva 2011/95, adresându-se autorității naționale susceptibile să îi recunoască sau să îi refuze beneficiul acestuia, și să conteste ulterior un eventual refuz în fața instanțelor naționale competente, prezentând motivele pentru care apreciază că poate beneficia de avantajul sau de avantajele acordate în temeiul Directivei 2011/95 și în special al articolului 23 din aceasta, reclamantul din litigiul principal a ales să solicite beneficiul protecției internaționale susținând că un asemenea beneficiu ar fi singurul care poate remedia o pretinsă lipsă a transpunerii corecte a acestui articol 23 în dreptul național.
- 19 Or, trebuie să se constate că, așa cum a statuat în esență în mod corect Conseil du contentieux des étrangers (Consiliul Contenciosului privind Străinii) în decizia sa din 17 aprilie 2020, contestată în fața instanței de trimitere, independent de aspectul dacă reclamantul din litigiul principal, a cărui familie nu exista în țara de origine, ar putea, eventual și în pofida dispozițiilor articolului 23 alineatul (2) din Directiva 2011/95 coroborat cu articolul 2 litera (j) din aceasta, beneficia de avantaje în temeiul articolului 23 menționat și dacă această din urmă dispoziție a fost sau nu transpusă corect în dreptul național, persoana interesată nu poate, în orice caz, să beneficieze de protecție internațională, din moment ce nu îndeplinește, cu titlu individual, condițiile cărora dreptul Uniunii supune acordarea unei asemenea protecții.
- 20 Astfel, Curtea a statuat că Directiva 2011/95 nu prevede o extindere, prin derivare, a statutului de refugiat sau a statutului conferit prin protecție subsidiară la membrii de familie ai persoanei căreia îi este acordat acest statut și care în mod individual nu îndeplinesc condițiile de acordare a

statutului menționat. În această privință, din articolul 23 din directiva amintită rezultă că aceasta se limitează la a impune statelor membre să își adapteze dreptul național așa încât asemenea membri de familie să poată pretinde, în conformitate cu procedurile naționale și în măsura în care acest lucru este compatibil cu statutul juridic personal al acestor membri de familie, anumite beneficii, care includ printre altele eliberarea unui permis de ședere, accesul la locuri muncă sau accesul la educație, și care au ca obiect menținerea unității familiei [Hotărârea din 4 octombrie 2018, Ahmedbekova, C-652/16, EU:C:2018:801, punctul 68, și Hotărârea din 9 noiembrie 2021, Bundesrepublik Deutschland (Menținerea unității familiei), C-91/20, EU:C:2021:898, punctul 36].

- 21 Desigur, dreptul Uniunii nu se opune ca un stat membru, în temeiul unor dispoziții naționale mai favorabile, precum cele amintite la articolul 3 din Directiva 2011/95, să acorde, cu titlu derivat și în scopul menținerii unității familiei, statutul de refugiat „membrilor de familie” ai unui beneficiar al unei asemenea protecții, cu condiția însă ca acest lucru să fie compatibil cu directiva menționată.
- 22 Aceasta rămâne totuși o posibilitate pentru statele membre, pe care, așa cum reiese din cererea de decizie preliminară și din dosarul de care dispune Curtea, legiuitorul belgian nu a exercitat-o în privința membrilor familiei unui beneficiar de protecție internațională care în mod individual nu îndeplinesc condițiile de acordare a acestei protecții.
- 23 De altfel, din cuprinsul punctelor 12 și 13 din prezenta hotărâre reiese că instanța de trimitere însăși are îndoieli cu privire la posibilitatea de a întemeia un drept la protecție internațională precum cel solicitat în cauza principală pe articolul 23 din Directiva 2011/95, dar că, fiind chemată în speță să se pronunțe în ultimă instanță, ea a considerat totuși că este obligată să sesizeze Curtea în această privință.
- 24 În aceste condiții și ținând seama de jurisprudența menționată la punctele 15 și 16 din prezenta hotărâre și de obiectul litigiului principal, așa cum a fost precizat la punctele 17 și 18 din această hotărâre, nu este necesar să se răspundă la întrebările preliminare adresate decât în măsura în care prin aceste întrebări se urmărește să se stabilească dacă o persoană care se află în situația reclamantului din litigiul principal este îndreptățită să beneficieze de protecție internațională, cererea de decizie preliminară fiind inadmisibilă în rest.
- 25 Având în vedere tot ceea ce precedă și în special elementele amintite la punctele 20-22 din prezenta hotărâre, este necesar, prin urmare, să se răspundă la întrebările adresate că articolul 23 din Directiva 2011/95 trebuie interpretat în sensul că nu impune statelor membre să recunoască părintelui unui copil care are statutul de refugiat într-un stat membru dreptul de a beneficia de protecție internațională în acest stat membru.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 26 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

Articolul 23 din Directiva 2011/95/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind standardele referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de protecție internațională, la un statut uniform pentru refugiați sau pentru persoanele eligibile pentru obținerea de protecție subsidiară și la conținutul protecției acordate

trebuie interpretat în sensul că

nu impune statelor membre să recunoască părintelui unui copil care are statutul de refugiat într-un stat membru dreptul de a beneficia de protecție internațională în acest stat membru.

Semnături